

Referat af rådsmøde

Tid og sted: d. 20. september, kl. 11-15, Kristianiagade 12, 2100 Kbh. Ø.

Afbud: Tine Brink Henriksen, Henriette Svarre Nielsen, Naja Hulvej Rod

Bilag:

- 1) Kommende nikotinrapport
- 2) Oplæg om økonomi og sundhed
- 3) Strategiproces
- 4) Temarapport Nordisk kost
- 5) Projekter og aktiviteter

1) Velkomst og siden sidst v/Morten Grønbæk

- **Nikotinprodukter**

Morten Grønbæk lagde ud med at samle op på, hvad han og Rådet har haft travlt med siden sidste rådsmøde. Aktuelt er det nikotin-produkter – herunder alternative steder på kroppen at "indtage" nikotinposer og afgifter som en vej til at forebygge unges brug af nikotinprodukter – der har fyldt meget.

- **Alkohol**

Desuden har alkohol fyldt en del. Regeringen er blevet pålagt at fremlægge en forebyggelsesplan for unge og alkohol inden årets udgang, og vi i Vidensrådet arbejder for, i tråd med rådets rapport om unges alkoholkultur fra 2019, at en øget aldersgrænse på 18 år for salg af al alkohol kommer med i den plan, fordi det er den mest effektive metode til at ændre at danske unge sig alt for fulde alt for tit. Det synspunkt er vi ikke alene om, det deler vi med alliancen Drukfri Ungdom. Og vi arbejder hver for sig og i fællesskab på at sætte aldersgrænsen på dagsordenen. Bryggeriforeningen laver lobbyarbejde for at holde den lave aldersgrænse for salg af alkohol med lav styrke. De er gået sammen med mange ungdomspartier og ungdomsorganisationer og har hyret det internationale PR-bureau Rud Pedersen til at føre kampagnen. Vidensrådet har haft et debatindlæg om det i Dagens Medicin, og Morten Grønbæk har sammen med Janne Tolstrup en kronik på vej i Berlingske om det samme.

- **Overvægt**

Vidensrådet har holdt en rundbordssamtale om overvægt på initiativ af rådsmedlem Jens Meldgaard Bruun, Thorkild I.A. Sørensen og Rasmus Køster-Rasmussen (praktiserende læge). I kølvandet på den rapport, Vidensrådet udgav først på året, om forebyggelse af overvægt hos normalvægtige børn er der blevet rejst mange spørgsmål om, hvordan vi kommer videre og hvilke udfordringer, der er de største på overvægtsområdet. Rundbordsmødet havde til formål at få input fra centrale aktører parter til, hvad vi som

Vidensråd kan bidrage med. De pegede på stigmatisering som et væsentligt emne, vejning af børn eller ej som et vigtigt emne og flere andre aspekter. Vi samlede de mange spændende input på dagen, og vil nu i samarbejde med de tre initiativtagere gennemgå ideernes relevans i et VFF perspektiv og træffe beslutning på basis heraf.

- **Covid**

Morten Grønbæk sidder med i et panel med mange forskellige fagligheder, nedsat af Danske Regioner, som er i gang med at indsamle data om effekterne. De første konklusioner lyder:

- Antallet af henvisninger og udredninger faldt under corona-lockdown. Det har (endnu) ikke resulteret i en pukkel efterfølgende overordnet set. Der var ikke samme fald i anden lockdown, og her kender vi ikke den potentielle pukkel på længere sigt.
- Det er blevet konkluderet, at sundhedsvæsenet har formået at lave den omstilling, der har været behov for, og det er en læring, vi kan gøre brug af ved potentielle fremtidige pandemier.
- Sundhedsdata viser en markant forskel på 1. og 2. bølge, som indikerer, at vi havde lært af første bølge.
- Det mentale helbred har været påvirket i flere grupper af befolkningen, både hos unge og gamle.
- Kræftbehandlingen har generelt været godt håndteret.
- Det akutte sundhedsvæsen har været opretholdt, men borgere har holdt sig væk.
- Diabetespatienter ser ud til at være bedre reguleret.
- Der er set et fald i lungefunktionsundersøgelser, og det er uvist, hvad konsekvensen er af det.
- Hygiejnefokus har ført til færre infektioner generelt.
- Hjemmearbejde versus at holde samfundet i gang, nogle dele af samfundet har kunnet sidde hjemme, andre som chauffører, plejefunktioner etc har ikke kunnet det og har været meget eksponeret.
- Vi har set villighed til at vise samfundssind og accept af store indgreb, kan vi eventuelt overføre det på andre folkesundhedsudfordringer? Hygiejne, håndvask og adfærd: Kan vi tage noget af det med videre for at undgå influenza, lungebetændelse, kighoste og blodforgiftning?
- De langsigtede konsekvenser er fortsat ukendte - har vi fx set en ændret sundhedsadfærd pga. corona? Muligvis en bevægelse mod et mindre alkoholforbrug hos unge.
- Har vi mon også fået brugbare erfaringer med digital versus personlig kontakt med sundhedsvæsenet?
- Kan vi i højere grad tænke i differentieret behandlingstiltag for at udjævne ulighed i sundhed?

Morten Grønbæks gennemgang af corona-erfaringerne kastede en del kommentarer af sig. Nogle pegede på, at de færre kræftdiagnoser, der blev stillet under lockdown, er bekymrende, og at de må kaste en pukkel af sig senere. Måske meget senere. En anden pegede på, at vi netop har gjort os gode erfaringer med behandling, der kan udføres, uden at patienterne kommer til hospitalet. Forebyggende tiltag i hjemmet for eksempel. Det er ikke umuligt, at nogle af de indlæggelser, vi har undgået, fortsat kan undgås. Indlæggelser for alvorlige diagnoser er ikke faldet. En tredje pegede på paradokset i, at der ikke hersker lige så stor taknemmelig omkring det, når forebyggelse betyder, at man undgår en masse dårligdomme, som der hersker taknemmelighed omkring løsning af problemer, der allerede er opstået. I forbindelse med corona er det jo de forebyggende tiltag, der har virket. En fjerde pegede på, at der har været stor social ulighed i konsekvenserne af corona. Hjemløse, folk på bosteder og i fængsel er blevet mindre testet og dermed mindre diagnosticeret. Men når de er blevet smittet, så er de blevet mere alvorligt syge, har været i større risiko for at skulle indlægges og i større risiko for at skulle i intensiv behandling. Måske fordi de oftere har dårlig lungefunktion på grund af rygning eller andre sygdomme, og fordi deres øvrige sygdomme, fx diabetes, er dårligere reguleret. Det er meget sandsynligt, at dårligt behandlet kronisk sygdom er årsag til, at man bliver hårdere ramt af corona.

2) Opsamling på referat fra sidst v/Morten Grønbæk

På baggrund af en konsensus på sidste rådsmøde om potentialet i at arbejde videre med de to rapporter om mentalt helbred hos børn og unge, gør sekretariatet mere ud af implementeringen end vi plejer og er pt. ved at planlægge hvordan det kan tænkes ind i den øvrige arbejdsplan. På sidste rådsmøde gik vi i gang med en strategistatus og vi arbejder videre med en strategiproces hen mod næste strategiperiode, det er på dagsordenen om under punktet Strategi.

3) Nyt fra Sundhedsstyrelsen v/Niels Sandø

Niels Sandø gennemgik, hvad Sundhedsstyrelsen arbejder med i øjeblikket:

- Covid: Vaccination, særligt fokus på udsatte boligområder.
- Psykiatri og mental sundhed: 10 års planen for psykiatri arbejdes der stadig på. Den rummer også mental sundhedsfremme, hvilket er en nyskabelse. En af Os er rykket ind i Sundhedsstyrelsen.
- Alkohol: Der arbejdes på revidering af anbefalingerne om genstandsgrænser. Desuden håber Sundhedsstyrelsen at kunne rejse en debat om unges alkoholkultur med fokus på binge-drinking og genstandsgrænser.
- Hygiejne: Der er en kampagne på vej om hygiejne og vaccination. Det handler både om covid og andre smitsomme sygdomme.

4) Giv dit bud på aktuelle emner i sundhedsdebatten v/alle

- Jens Meldgaard Bruun: Der er ikke længere sat penge af til behandling af binge eating disorder. Det er et emne, der taler ind i overvægtsdebatten, men det ligger i periferien.
- Kjeld Hermansen: Kunne det være interessant at se på forskellen mellem sundhedsfremme og forebyggelse?
- Niels Sandø: Alkohol og unge skal man blive ved med at have fokus på. Nikotin ligeså.

5) Kommende nikotinrapport v/Jørgen Vestbo

- **Præsentation**

Se også oplæg i Bilag 1. Jørgen Vestbo fremlagde tanker omkring den rapport om nikotinprodukter, vi skal i gang med i rådet. Grundlæggende er der sket et paradigmeskifte fra, at vi havde fokus på tobak og cigaretter til, at vi nu skal have fokus på en lang, lang række produkter med nikotin. Og det er stærke kræfter, der arbejder for at få folk til at købe røgfrie nikotinprodukter. De nye produkter betyder også, at de unge ikke ser sig selv om rygere men som nikotinbrugere, og det er i manges optik ikke så slemt. Mange unge har prøvet cigaretter og e-cigaretter (som allerede nu er ved at være gamle produkter på markedet), og industrien finder hele tiden på nye måder at sælge nikotin. Derfor er vi hele tiden bagud. De alternative produkter er endnu mere afhængighedsskabende end cigaretter, og de er sundhedsskadelige. Vi har ikke stærk evidens, men det er utænkeligt, at man skulle kunne indånde nikotin, uden at det er farligt. Alternative nikotinprodukter bruges ofte ikke som erstatning for rygning, men hyppigt som et supplement. Mange har et dobbeltforbrug.

- **Drøftelse af rapportens form**

Jørgens konklusion er, at der ikke er viden nok på området til en klassisk vidensrådsrapport, men lagde op til drøftelse af muligheden for at skrive et statuspapir som vidensgrundlæg til beslutningstagere. Morten Grønbæk tilføjede, at Vidensrådet godt kan lave andre publikationer end de traditionelle temarapporter. Men det kræver, at det er mere viden end holdning, vi præsenterer.

Flere udtrykte tilslutning til en mindre rapport/statuspapir på basis af den viden, vi har nu. Diskussionen om nikotinprodukter fylder meget og vil komme til at fylde meget i fremtiden også, så en lille rapport vil være gavnlig i den debat. Det blev diskuteret, om målgruppen alene skal være politikere og beslutningstagere, eller om forældrene også er en målgruppe.

- **Beslutning:**

Det blev besluttet, at Jørgen Vestbo arbejder videre med at samle en lille hurtigarbejdende arbejdsgruppe til projektet, og håber er, at rapporten kan blive færdig allerede inden april 2022.

6) Frokost

7) Oplæg om økonomi og sundhed v/Dorthe Gyrd-Hansen

- **Præsentation**

Se også oplæg i Bilag 2. Dorthe Gyrd-Hansen holdt et oplæg om økonomi som redskab til at regulere adfærd. Det har været diskuteret, om Vidensrådet eventuelt kunne lave en selvstændig rapport om det redskab. Dorthe Gyrd-Hansen havde gennemgået nogle af rådets seneste rapporter og konkluderede, at vi allerede behandler emnet grundigt i mange af vores rapporter. Økonomi som adfærdsregulering ansues typisk som øgede afgifter på nogle produkter, man ønsker, befolkningen køber færre af, og reducerede afgifter på produkter, som man gerne vil fremme. Derfor rettes ønsket typisk til politikere på Christiansborg. Men det kan også foregå mere decentralt, fx i supermarkeder i form af rabatter etc.

- **Fælles drøftelse**

Der var en debat om, hvilke elementer, der kunne indgå i en rapport om økonomi som adfærdsregulerende redskab, der var ikke nogen umiddelbar konklusion på, om der er forskning nok til en VFF rapport.

- **Beslutning**

Det blev besluttet, at formandskabet og sekretariatet tænker videre over dette emne inden næste rådsmøde.

8) Status på strategi og proces mod næste strategiperiode v/Katrine Finke

- **Strategiproces frem mod 2023**

Se også oplæg i Bilag 3. Katrine Finke præsenterede en tidsplan for det kommende arbejde med strategi. Det vil være et fast punkt på rådsmøderne frem til december 2022, hvor en ny strategi skal være på plads.

- **Trendanalyse**

På baggrund af oplægget (bilag 3) med eksempler på, hvilke udfordringer der fylder på forebyggelsesområdet i den nærmeste fremtid, blev emnet vendt i små grupper og følgende blev fremhævet:

- Komplexitet: Øget behov for komplekse indsatser, der forebygger komplekse problemer (fx mental sundhed og overvægt) - udfordring af evidens, evaluerings- og dokumentations-forståelser? Hvordan forholder vi os til, at det gør os sårbare, at vi ikke laver systematisk gennemgang af den forskning.

- Klimaændringer: Meget komplekst og svært at forudse. Klimaet påvirker os på forskellige måder. Temperatur, allergi, biologi. Vi har måske et window of opportunity lige nu omkring bæredygtig livsstil - transport, kost, rygning, affaldssortering. Man kan forebygge komorbiditet.
- Multisygdom og kroniske sygdomme: der kommer flere borgere med multisygdom - behov for ny viden om patientrettet sundhedsfremme og forebyggelse? Vi har haft meget fokus på børn og unge. Måske skal vi se på de ældre. Multisygdom koster kassen – skulle vi se på sund aldring?
- Kommunikation: Fake news får større og større betydning, hvad er vores rolle? Vi skal vænne os til at gentage budskaberne mange gange, for dem vi er oppe imod, fx tobaksindustrien siger bare det samme igen og igen.
- Sundhedsfremme: Vi har haft meget fokus på at forebygge, at vi bliver syge. Men det bliver vi alle sammen på et tidspunkt, når vi bliver ældre. Måske fokusere på at få et bedre liv. En anden måde at se på forebyggelse. Måske er det snarere sundhedsfremme.

Sekretariatet samler op på denne "trendanalyse" og bringer den ind i den videre strategiproces.

- **Udvikling af kommunikationsformer**

Sideløbende med udvikling af ny strategi, vil sekretariatet forsøge at fundraise til at udvikle rådets kommunikationsformer (herunder til en ny hjemmeside). Men uanset hvad der kommer ud af en fundraisingproces, vil sekretariatet begynde at lave små pilotprojekter, som kan give os erfaringer med til den videre strategiproces. Vi ser fx på, hvordan det fungerer at inddrage modtagere af rapporterne tidligere i processen samt afprøver forskellige formidlingsformer på emnet mental sundhed i 2022. Der bliver fx lavet en podcast og et filmet oplæg om mental sundhed, som kan distribueres sammen med temarapporten. Sekretariatet er også i dialog med mulige samarbejdspartnere, som i højere grad kan være med til at om sætte viden fra VFF i praksis – det gælder fx Sund By Netværket, Center for Forebyggelse i Praksis i KL, Komponent, Social Talks, Lægeforeningen, PLO Efteruddannelse.

9) Oplæg om nordisk kost v/Inge Tetens og Kjeld Hermansen

Se bilag 4 Nordisk kost. Kjeld Hermansen og Inge Tetens holdt oplæg om rapporten om nordisk kost, der udkommer 23. september.

10) Begrebet livsstilssygdomme v/alle

Punktet skubbes til næste møde.

11) Kort orientering om igangværende projekter og aktiviteter v/Katrine Finke

Se oversigt i Bilag 5 Projekter og aktiviteter.

- Supermotionisme er blevet opdatering og lanceret.
- Der har været en del kommunikationsaktiviteter indenfor emnerne børn og unges mentale sundhed, overvægt, alkohol, tobak og nikotin.
- Der planlægges kommende aktiviteter: konference om unges risikoadfærd, opsamling fra rundbordsmøde om overvægt, konference om en god begyndelse i livet, foretræde for Folketingets sundheds-, social- og børne- og undervisningsudvalg om mental sundhed 0-9 år.
- Planlagte rapporter: Nikotin, stillesiddende opdatering, luftforurening.

12) Eventuelt

Der var ikke noget til eventuelt.